

**POSTANOWIENIE Z DNIA 20 LISTOPADA 2003 R.
WZ 48/03**

W zażaleniu na postanowienie sądu uznające za nieważny wyrok skazujący wydany wobec osoby represjonowanej za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, osoba ta nie może skarżyć zawartych w tymże postanowieniu ustaleń, które wprawdzie naruszają jej prawa lub szkodzą jej interesom (art. 425 § 3 k.p.k. w zw. z art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego – Dz.U. Nr 34, poz. 149 ze zm.), lecz stanowią jedynie powtórzenie wiążących ustaleń dokonanych w prawomocnym orzeczeniu o odtworzeniu zaginionych lub zniszczonych akt sprawy, zapadłym w odrębnym postępowaniu (por. Rozdział 18 Kodeksu postępowania karnego).

Przewodniczący: sędzia SN J. Steckiewicz.

Sędziowie SN: W. Błuś, A. Tomczyk (sprawozdawca).

Prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej: płk S. Gorzkiewicz.

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na posiedzeniu w dniu 20 listopada 2003 r., sprawy z wniosku Czesława D. o uznanie za nieważny wyroku b. Wojskowego Sądu Okręgowego w B., z powodu zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Wojskowego Sądu Okręgowego w P. z dnia 23 września 2003 r., po wysłuchaniu wniosku prokuratora

po z o s t a w i ł bez rozpoznania zażalenie Czesława D. (...).

Uzasadnienie:

Postanowieniem z dnia 23 września 2003 r., Wojskowy Sąd Okręgowy w P. „w uwzględnieniu wniosku Czesława D. s. Józefa” unieważnił „w całości wyrok b. Wojskowego Sądu Okręgowego w B. z dnia 14 października 1947 r.”. W motywach orzeczenia – poza drobiazgowym przytoczeniem przebiegu postępowania, w tym również treści postanowienia Wojskowego Sądu Garnizonowego w B. z dnia 26 lutego 2003 r. o częściowym odtworzeniu akt sprawy b. Wojskowego Sądu Okręgowego w B. wskazał, że z treści przypisanych wnioskodawcy przestępstw oraz z jego zeznań wynika jednoznacznie, że skazanie go miało związek z prowadzoną przez niego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, co uzasadniało uznanie wyroku za nieważny.

Postanowienie to zaskarżył wnioskodawca w części dotyczącej jego „zwolnienia z więzienia we Wronkach, a tym samym rzeczywistego odbywania tam kary”. Nie stawiając zaskarżonemu orzeczeniu żadnych zarzutów wskazał, że przyjęto jego (wnioskodawcy – uwaga SN) pozbawienie wolności od dnia 16 maja 1947 r. do dnia 18 marca 1952 r., co jest niezgodne z rzeczywistością, ponieważ w więzieniu we Wronkach odbywał karę do dnia 28 marca 1953 r. (od dnia 12 maja 1947 r.).

W uzasadnieniu zażalenia opisał okoliczności związane z zatrzymaniem,

przebiegiem odbywania kary, datę i okoliczności zwolnienia go z więzienia, i wniósł o przyjęcie za wiarygodne danych zawartych w zapytaniu o karalność wydanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości w dniu 29 września 1966 r. oraz jego wystąpień przed Wojskowymi Sądami w B. i P., i o sprostowanie tej sprawy. Jednocześnie wyraził niezrozumienie powodów, dla których „ustalony termin przez Ministerstwo Sprawiedliwości, ustalono inaczej w postanowieniu przez Wojskowy Sąd Okręgowy w P.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149 ze zm.) na postanowienie w przedmiocie nieważności orzeczenia przysługuje zażalenie podmiotom, o których mowa w ust. 1. Wynika stąd, że na takie postanowienie służy zażalenie również osobie represjonowanej. Redakcja przepisu wskazuje także na zasadność twierdzenia, że zaskarżalne jest zarówno postanowienie odmawiające uznania za nieważne orzeczenia objętego wnioskiem podmiotu uprawnionego, jak i postanowienie uznające owo orzeczenie za nieważne. Na tym jednak kończą się specjalne regulacje dotyczące postępowania odwoławczego, związanego z orzekaniem w przedmiocie nieważności, co powoduje, że w pozostałych kwestiach dotyczących tego postępowania – według reguły określonej w art. 3 ust. 4 – odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu postępowania karnego, w tym Przepisy ogólne (Rozdział 48) Postępowania odwoławczego (Dział IX). Zgodnie z przepisem art. 425 § 3 k.p.k. odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom. Przepis ten ogranicza krąg podmiotów mających legitymację procesową do wniesienia środka odwoławczego przez postawienie bariery wymagania posiadania interesu prawnego do zaskarżenia, tzn. zaistnienia sytuacji, w której rozstrzygnięcie lub ustalenie narusza prawa lub szkodzi interesom podmiotu formalnie uprawnionego do zaskarżenia. Warunek ten (określony pojęciem *gravamen*) „jest spełniony wtedy, gdy niepodobna *a limine* – w sferze kontroli formalnych warunków środka odwoławczego, a więc przed dokonaniem merytorycznej kontroli zaskarżonego orzeczenia – w sposób zupełnie niewątpliwy stwierdzić, że dane rozstrzygnięcie nie może naruszać praw ani też szkodzić interesom skarżącego” (Z. Doda, A. Gaberle: Kontrola odwoławcza w procesie karnym. Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Komentarz t. II, Warszawa 1997, s. 68; tak też T. Grzegorzcyk: Kodeks postępowania karnego, Wyd. III, Kraków 2003, s. 1078; por. również M. Płachta: *Gravamen* w procesie karnym, NP 1979, Nr 3, s. 89). Cytowana wypowiedź, mimo że pochodzi z opracowania dotyczącego art. 347 § 3 k.p.k. z 1969 r., w dalszym ciągu zachowuje aktualność, a wymaga jedynie uzupełnienia o stwierdzenie, iż w aktualnym stanie prawnym dla zaistnienia *gravamen*, nie tylko rozstrzygnięcie, ale i ewentualne ustalenie musi naruszać prawa, bądź też szkodzić interesom skarżącego. Uzupełnienie to jest konsekwencją rozszerzenia w art. 425 § 3 k.p.k. (od dawna postulowanego przez doktrynę – por. M. Cieślak: Glosa do uchwały SN z dnia 24 maja 1973 r., VI KZP 6/73, PiP 1974, z. 5, s. 170) uprawnień skarżącego przez umożliwienie zaskarżenia również ustaleń naruszających jego prawa lub szkodzących jego interesom. Oczywiście jest przy tym, że kwestia istnienia *gravamen* podlega ocenie na etapie badania dopuszczalności, nie zaś zasadności środka odwoławczego (tak SN w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 marca 1997 r., VI KKN 326/96, OSNKW 1997, z. 7–8, poz. 64).

Przenosząc te rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy, należy stwierdzić, że będące przedmiotem zażalenia postanowienie w pełni uwzględniało żądanie skarżącego. Wszak we wniosku z dnia 20 czerwca 2001 r., inicjującym postępowanie w trybie ustawy «lutowej», domagał się on „unieważnienia wyroku Sądu Okręgowego w B. z dnia 14 października 1947 r.”. W żadnym więc razie rozstrzygnięcie to nie narusza jego praw, ani nie szkodzi jego interesom. Idąc dalej tym tokiem rozumowania, wskazać należy, że Wojskowy Sąd Okręgowy w P. w zaskarżonym postanowieniu ustalił (o czym już była mowa w części sprawozdawczej niniejszego uzasadnienia), że treść przypisanych wnioskodawcy przestępstw oraz jego zeznania wskazują, iż skazanie go miało związek z prowadzoną przez niego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Żadnych innych ustaleń sąd ten nie poczynił, pozostała bowiem część uzasadnienia jest odtworzeniem dotychczasowego przebiegu postępowania. Skoro więc tylko takie były ustalenia sądu, to „na pierwszy rzut oka” widać, że ustalenia te nie szkodzą interesom skarżącego, ani nie naruszają jego praw. Przeciwnie, brak takich ustaleń uniemożliwiłoby wydanie pożądanego przez wnioskodawcę rozstrzygnięcia.

Tym samym podjęta przez Czesława D. próba wzruszenia tego właśnie postanowienia nie może być skuteczna, bowiem wniesiony przez niego środek odwoławczy, z powodu braku *gravamen*, jest niedopuszczalny z mocy ustawy w rozumieniu przepisu art. 429 § 1 k.p.k. i zgodnie z art. 430 § 1 k.p.k., musi być pozostawiony bez rozpoznania.

Na marginesie należy podnieść, że wnioskodawca miał interes prawny w zaskarżeniu ustaleń poczynionych w postanowieniu Wojskowego Sądu Garnizonowego w B. z dnia 26 lutego 2003 r. o częściowym odtworzeniu akt sprawy, gdzie sąd ten ustalił w pkt 5, iż „Czesław D. był pozbawiony wolności w okresie od dnia 16 maja 1947 r. do dnia 18 marca 1952 r.”. Wówczas jednak z przysługującego mu uprawnienia nie skorzystał i postanowienie to uprawomocniło się w pierwszej instancji w dniu 13 marca 2003 r. I to prawomocne ustalenie, wiążące orzekający w przedmiocie nieważności Wojskowy Sąd Okręgowy w P., znalazło się w treści części sprawozdawczej zaskarżonego postanowienia. Z uwagi zaś na to, co już wyżej wskazano, że nie było to ustalenie zaskarżonego postanowienia, należało orzec jak na wstępie.